www.kurdistannet.org

بەکاتی ناوەندی ئەورووپا 19-11-2006 13:24

ڕێبین هەردی: تا ئەم سیستەمە حیزبۆکراتیە لەکوردستاندا باڵادەست بێت، هیچ ئەگەری ریفۆرمێکی راستەقینە نیە.

نەریمان تالیب : دەبێ باڵادەستی حیزب بەسەر بازاڕ و حکومەتدا کۆتایی پێبێت

ئامادەکردنی: ئاسۆ

ریفۆرم نەك تەنیا لە ناو سیستمی حکوومەتی هەرێمی کوردستاندا ناکرێت، بەڵکو گومان لەوەش دەکەم حزبە سیاسییەکانیش لەناو ئۆرگانەکانی خۆشیاندا بتوانن ریفۆرم بکەن، ساڵی دووهەزارو شەش ساڵی نارەزایەتی خەڵکی کوردستان بو بەروی دەسەڵات دارانی پارتی ویەکێتی لە چەندین شارو شارۆچکە خوَپیشاندان سەری هەڵدا ئەوەی جێگەی نیگەرانی شەقامی کوردییە ئەوە یە کەدەسەڵات دارانی حکومەتی هەرێمی کوردستان نەك ڕێزیان لەداواکانی خوَپیشاندەران نەگرت بەڵکو بەپێچەوانەوە کەوتنە گرتن و زیندانی کردنی خوَپێشاندەران ئەم هەڵسەکەو تەی حکومەت بەرامبەر خوَپیشاندە ران چەندین پرسیاری هینایە گوَرِی کە دەسەڵاتی کوردی بانگەشەی دیموکراتیەت دەکات بەم هەڵویستانەی کە بەرامبەر داواکانی خوَپێشاندەران دەیگرنە بەر ناچنە خانەی دیکتا توَرەکانی جیهانەوە ئایا دەسەڵاتی کوردی دوای ئەم زنجیرە نارەزایەتییانە دەتوانێت ریفوَرم بکات ئیستا ئە م پرسیارەنە لەشاقامی کوردیدا جێگای مشتومرە. رِوَژنامەی ئاڵا بە باشی زانی لەریگایی تەوەرەیەکەوە رای چەند نوسەر و روَشنبیری لەهەمبەر ئەم رووداوانەی دوایدا وەر بگرێت بگرێت.

ئاسۆ: لەماوەی دوو مانگی رابردودا لەچەندین شارو شارۆچکەی کوردستان چەندین خۆپیشاندان سەریهەڵدا، ئەو دەرهاویشتە سیاسیانە چی بوون کە بوونە هۆی سەرهەڵدانی ئەم بارگرانیە لەنێوان دەسەڵات و هاوڵاتیاندا؟

ڕێبین هەردی: سەرەتاترین شت ئەوەیە کە لەپاش روخانی رژێمی بەعسەوە، هوشیاریەکی سیاسی تازە بەتایبەتی لەناو نەوەی نوێدا سەریهەڵدا. بەر لە روخانی رژێمی بەعس تارادەیەکی زۆر ئەو بەهانەیەی حوکمڕانانی کوردستان بۆ کەموکوریەکان دەیانهێنایەوە، تارادەیەك قەناعەتی بەزۆرینەی خەڵکی کردبوو. بوونی بایکۆتی نێودەوڵەتی لەسەر عێراق و بایکۆتی خودی عێراق لەسەر کوردستان و لەهەمووی ئەمانەش ترسناکتر مانەوەی بەعس لە بەغدا کە هەمیشە هەرەشەکی واقعی بووە بۆ سەر ژیان و مانەوەی کوردستان وەك هەرێمێکی سەربەخۆ، هەموو ئەمانە وایان لەخەڵکی کردبوو ئەوەندەی تەماشای جوڵەی دەورووبەر و ئەو هەرەشە دەرەکیانە بکەن کە لەسەر کوردستان هەیە، نیو هێندە گوێنەدەنە ئەو کەموکوریانەی لەناو بەرەی ناوخۆدا هەیە. خەڵکی هێشتا ژیانی تاڵی سەردەمی بەعس و چیرۆکی گۆرە بەکۆمەڵەکانی ئەوەندە لەیادەوەریدا زیندوو بوو کە بەهەموو شێوەیەك ئامادەبوو هەموو شتێك قبوڵبکات جگە لەئەگەری گەڕانەوەی بەعس. بەڵام لەدوای روخانی بەعس و داگیرکردنی عێراق لەلایەن ئەمەریکاوە، هەموو ئەم قەناعەت و واقعە سیاسیانە گۆران. ئیدی کاتی ئەوە هاتبوو

خەڵكی تەماشای بەرەی ناوخۆ بكەن و بەسەر ئەو كەموكورِیانەدا باز نەدەن كە لە ئیدارەكردنی ئابوری و سیاسی كوردستاندا هەیە بەدرێژایی ئەم ماوەیەش نەوەیەكی تازە لەدایك بوو بوو كە نەك درِندەی سەردەمی بەعس بەڵكو رۆژە تاریكەكانی شەرِی ناوخۆ و گەندەڵی ئیداری و نادادپەروەری لەدابەشكردنی شانسی ژیان و كاردا بینی بوو. ئەم ئەوەیە ئەگەرچی لەپیش روخانیشەوە دەنگی نارەزایەكانی دەبیسترا، بەڵام لەدوای روخانەوە دەرفەتێكی تەواو و بابەتی بۆ رەخسا بۆئەوەی پتر لەهەمو كاتێك نارەزاییەكانی خۆی بەدەنگی بەرز راگەیەنێت. لەكۆرێكدا ئەم حاڵەتەم بە پاشەكشێی گوتاری مانەوە وەسفكرد و سەرهەڵدانی گوتارێكی دی كە گوتاری رەخنەگرانەیە. ئەم گوتارە بەپێچەوانەی گوتاری مانەوە قسە لە"ئێمە" وەك یەكەیەكی یەكگرتوو ناكات، بەڵكو سەرنج لە ناكۆكی و دژایەتیەكی ناو ئەم "ئێمە"یە دەدات. لەدوای روخانی رژێمی بەعسەوە چاوەروانیەكانی خەڵكی گەورەتر و فراوانتربوو، گەلێكیش لەو داوایانەی بەر لەروخان داوای دەكرد، گۆرِانیان بەسەردا هات. بۆ نمونە گەر بەر لەروخانی رژێم داوای سەرەكی خەڵكی كوردستان پتر لەدەوری كۆتایهاتنی شەرِی ناوخۆ دەسورایەوە و خەمی سەرەكی بریتی بوو لەیەكریزی هێزە سیاسیەكانی كوردستان، ئەوا لەدوای روخانی رژێمە ئەم داوایانە جێگەی خۆی دا بە داواكردنی پەرلەمانێكی كارا و ململانێیەكی راستەقینەی هەڵبژاردن و دەسلاتداریتیەكی چاودێریكراو. بەڵام لەبری ئەمانە خەڵكی كوردستان هەڵبژاردنێكی بینی كە هەردوو هێزە سیاسیە سەرەكیەكەی كوردستان بەیەك لیست دابەزین و بەمكارەشیان هەموو ئومێدێكیان بە پەرلەمانێكی چالاك و چاودێركەری حكومەت، لایەنیكەم بۆ ماوەیەك لەدەستدا. هەموو ئەمانە پێكەوە بوونە هۆی ئەوەی نارەزاییەكانی خەڵكی شكڵی خۆپیشاندان وەربگرن.

ئاسۆ: ئایا دەسەڵاتی كوردی لەتوانایدا هەیە ریفۆرمبكات وەك خۆیان لەراگەیاندنەكاندا باسیدەكەن؟ ئایا ئەو سیستەمی دەسەڵاتی كوردی بەرِێوەی دەبات، دەتوانرێت ریفۆرمی تیا بكرێت؟

ڕێبین هەردی:تەماشاكا! وەك لەشوێنێكی دیدا گوتومە هەمیشە ریفۆرم ئەگەرێكی مومكینە. هیچ دەسەڵاتێك نیە توانای ریفۆرمی نەبێت. ئەو دەسەڵاتانەی ریفۆرمی تیا ناكرێت لەبەرئەوەیە كە نایانەوێت ریفۆرم بكەن. لەكوێ ویستن هەبوو، هەر لەویش توانای ئەنجامدان هەیە. ئیرادەی مرۆڤ مێژوو دروستدەكات. راستە هەمیشە كۆمەڵێك لەمەپەری بابەتی و دەرەكی هەن كە ئەگەری گۆران ئەستەم دەكەن، بەڵام مرۆڤ دەتوانێت گەر بیەوێت و ئیرادە بكات كۆی ئەو هەلومەرجە بگۆرِێت. بەڵام ئەوەی ئاشكرایە هیچ ریفۆرمیكی راستەقینە لەكوردستاندا ناكرێت گەر دەستكاری ئەو سیستەمە سیاسیە نەكات كە لەكوردستاندا باڵادەستە. هەڵەیە گەر وابزانین كێشەی كوردستان دەگەرِێتەوە بۆ كۆمەڵێك كەسایەتی بەرپرسیار و هەندێك بەرپرسی نامەسئول، هەڵەیە وابزانین كێشەكە لە كەسێتێكاندایە. بەڵكو كێشەكە لەبوونی جۆرێك لەسیستەمی سیاسیدایە كە رێگەیەكی كراوەی بۆ گەندەڵی ئیداری و تابەرپرسیارێتی كردۆتەوە. تا ئەم سیستەمە حیزبۆكراتیە لەكوردستاندا باڵادەست بێت، هیچ ئەگەری ریفۆرمێكی راستەقینە نیە. دەبێ باڵادەستی حیزب بەسەر بازارِ و حكومەتدا كۆتایی پێبێت، پەرلەمانێكمان هەبێت بان حیزبی و توانای لێپرسینەوەی و چاودیركردنی هەموو دەسەڵاتێكی هەبێت، دادگایەكی سەربەخۆمان هەبێت كە دەسەڵاتی لەسەر هەموو دەسەڵاتەكانی دیەوە بێت. هیچ یەك لەمانەش مومكین نیە گەر میلیشیای حیزبی هەڵنەوەشێتەوە و سوپایەك دروستنەكرێت كە تەنها ملكەچی فەرمانی حكومەت و دەزگا رەسمیەكانی بێت. بێ ئەم گۆرانكاریانە یان لایەنیكەم ئەو هەنگاوانەی بەرەو سیستەمێكی لەمجۆرەمان دەبن، هیچ گۆرانێكی ی ناتوانێت چاكسازی لەكوردستاندا بكات. بەڵام ئایا ئەگەری ئەنجامدانی ئەم هەنگاوانە هەن؟ نازانم! بەڵام ئەوە دەزانم ریفۆرم شتێك نیە هەڵبژێرێ، بەڵكو پرۆسەیەكی ناچاریە بۆ هەر دەسەڵات و حوكمرانیەك كە دەیەوێت لەسەر كورسی

دەسەلأت بمێنێتەوە. ریفۆرم چەند رزگاربوونە لە سیستەمێکی گەندەڵ، دە هێندەش رزگارکردنی دەسەلأتێکە لە روخان. مێژوو پێماندەڵێت ئەو دەسەلأتانەی ریفۆرم ناکەن و گۆڕانکاری و چاکسازی لەسیستەمی سیاسی و بەڕێوەبردنی خۆیاندا ناکەن، درەنگ یان زوو دەبێ بڕۆن و بچن بەژێر مێژووەوە.

ئاسۆ: لە خۆپیشاندانەکانی ئەم دوایانەدا لەناو هەموو چین و توێژەکاندا نارەزایەتی هەبوو، بەڵام تەنها توێژی لاوان هاتنە سەر شەقامەکان و ئەوەی دەبینرا ژنان هیچ حزورێکیان لەم رێپێوانانەدا نەبوو، پرسیارەکە ئەوەیە چ هۆکارێك هەبووە بۆ نەبوونی حرزوری چینی و توێژەکانی تر لە رێپێوانەکاندا؟

ریبین هەردی: یەکێك لە گرفتەکانی کۆمەڵگای کوردی داپچڕانی هێز و گروپەکانی کۆمەلگای مەدەنیە لەیەکدی. لایەنکیەمی پەیوەندی لەنێوان رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدنیدا نیە، ئەوەی لەبواری ژناندا رودەدات و رێکخراوی ژنان بەخۆیەوە خەریکدەکات، هیچ سەدا و کاردانەوەیەك لای رێکخراوەکانی دی دروستناکات، ئەوەی لەبواری خوێندکاریدا روودەدات دورە لە گرنگی پێدانی گروپەکانی دیەوە و بەمشێوەیە. هۆیەکی سەرەکی ئەمەش هەر دەگەڕێتەوە بۆ باڵادەستی حیزبە سیاسیە کاریگەرەکان بەسەر زوربەی رێکخراوەکاندا. خاڵێکی دی دەگەڕێتەوە بۆئەوەی بڕێکی زۆر لە خوپیشاندانەکان بەتوندوتیژی گەیشت و لەهەندێك حالەتدا گەیشت بەکوشتن. ئەم دۆخە جۆرێك لەترسی لەزوربەی گروپەکاندا دروستکرد کە مێژویەکی تاڵی لەگەڵ توندوتیژیدا هەیە. لە سیستەمێکی دیموکراتدا بیرۆکەی خۆپیشان لەبنەرەتدا یەکێکە لەرێگە هێمن و ئارامەکانی گۆڕانکاری. خۆپیشاندان ئەڵتەرناتیڤی پەنابردنە بۆ توندوتیژی و یەکێکیە لە میکانزیمە رێگەپێدراوەکانی گۆڕانکاری. کاتێك ئەم رێگە هێمنە بەتوندوتیژی دەگات، خەڵکێکی زۆر سڵی لێدەکەنەوە. بەڵام ترس لە خۆپیشاندان سەرەتایەکی ترسناکی پەنابردنە بۆ کاری سیاسی نهێنی. پەنابردنە بەر کاری سیاسی نهێنیش سەرەتای دارمانی سیاسی کۆمەڵگایەکە. خاڵێکی دی پەیوەندی بەنائومێدیەکی رەشبینانەوە هەیە کە بڕوای وایە سیاسەت هەمیشە بریتیە لەگەمەیەکی پڕ لەگەندەڵی و هیچ شتێك ناگۆڕێت. بڕێکی زۆر لەبێدەنگی گروپەکانی دی دەگەڕێتەوە بۆ ئەم خاڵە. واتە زۆرێك بڕوایانوایە گەمەی دەسەلأت چ بە دەست کورد یان بێگانەوە بێت، هەر یەك شوناسی هەیە و جیاواز نیە لەیەکدی. کەنعان مەکیە لەنوسینەکانیدا قسەیەك راست دەکات کاتێك دەڵێت، یەکێك لە شتە ترسناکەکانی بەعس ئەنجامیدا ئەوەیە ئەو قەناعەتەی لای خەڵك دروستکرد کە سیاسەت بریتە لە درۆیەکی بەردەوام و ئەمەش دۆخی سروشتی و ئاسایی سیاسەتە. ئەم قەناعەتە ترسناکە کە بەرهەمی دەیان ساڵ حوکمی بەعسە هەر لەسەرەتاوە سیاسەت و حوکمڕانی بەکارێکی گەندەڵ و پڕ درۆ دادەنێت و لێرەوە هیچ پێشهات و روداوێك توشی شۆکی ناکات. ئەمەش وایلیدەکات بە بێهودەییەوە تەماشای ئەو روداو و کارانە بکا کە لەدەوروبەریدا روودەدەن و هیچ کاردانەوەیك لە خۆی پیشاندات. کە خەڵکیك لەسەرەتاوە بڕوای وابێت هەموو بەرپرس و حوکمڕانێك دز و گەندەڵە، ئیدی هەواڵی هیچ گەندەڵی و فەسادێك نایجولێنێت. بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ئەم خۆپیشاندانەانەی دوایی جوڵەیەکی خستە ئەم بێدەنگیەوە. لایەنیکەم هەواڵی خۆپیشاندانەکە توانی تەنانەت هەندێك پەرەی هەفتەنامەکانی ژنانیش بەخۆیەوە خەریکبکات. خەڵکێکی زۆری والیکرد قسەی لەبارەوە بکەن و بەگرنگی بزانن. ژمارەی ئەو وتارانەی لەسەر ئەم روداوە نوسران کەمنەبوون. تەماشاکا! ئەوەی روداوێك دروستدەکات تەنها بکەرەکانی سەر شانۆکە نین، بەڵکو بینەرەکانیشین. لە فەیلەسوفی ئەڵمانی کانتەوە ئەم وانەیە فێر بووین، گرنگ کارەکتەرە راستەوخۆکانی ناو روداو نیە، بەڵکو گرنگ ئەو گۆڕانەیە کە لەهوشیاری سەیرکەرانی روداوەکەدا روودەدات. هەمو خۆپیشاندانێك لەهەمانکاتدا ئاشکرا کردنێکە. ئاشکراکردنی کەموکوڕی و نادادپەروەریەك کە هەر ئێستا لەگۆڕێیە. لەبەر ئەوە پیمەوایە گرنگ لە ژمارەی ئەو کەسانەدا نیە کە

بەشداری راستەوخۆی روداوەکەیان کردووە، بەڵکو گرنگ ئەو دەوروبەر و فەزایەیە کە شایەتی روداوەکەن. بەڵام دیارە تۆراستدەکەیت ئەوەی بەکردەوە جوڵا تەنها توێژێکی لاوان بوون. بەتایبەتی ئەو توێژە لاوەی کە چاوەروانی و ئومێدەکانی بەتایبەتی لەدوای روخانی رژێمەوە گەورەتر و فراوانتربوون.

ئاسۆ: لەماوەی دومانگی رابردودا لەچەندین شارو شاروَچکەیکوردستان چەندین خوپیشاندان سەری هەڵدا دەمەویت بپرسم ئەودەرهاویشتەسیاسیانە چی بون کەبونە هوَی سەرهەڵدانی ئەم بارگرژیە لەنێوان دەسەڵات و هاوڵاتیان دا

نەریمان تالیب: سەرهەڵدانی ئەو بارگرژییە، زادەی پەیوەندی نێوان دەسەڵات و هاوڵاتیانە، دەرەنجامی سیاسەتبەڕێوەبردنێکەکە ئەمڕۆ ئیترشێوازەکەی بەسەرچووە، کاردانەوەی هاوڵاتیانە لە بەرانبەر کۆمەڵێك گفت و بەڵێن کە نەهاتوونەتە دی، وایدەبینم دەسەڵاتی سیاسیمان لە ناوەندی دوو قۆناغدا وەستاوە، کە هەردەبێت بەرەوە پێشەوە بچێت نەك بۆ دواوە بگەڕێتەوە، ئەو بارگرژییە پەیوەندی بەو دوونیابینیەوە هەیە کە دەسەڵاتەکەمان بەهۆیەوە لە خەڵك و رووداوەکان دەڕوانێت، دەسەڵاتی کوردستان حەزدەکات پێشبکەوێت، بەڵام بەرلەوە دەبێت، رابردووە پڕلە هەڵەکانی خۆی دادگایی بکات، راشکاوانە پەنجە بخاتە سەر هەڵەکانی خۆی و راستیان بکاتەوە، هەرهێندە ئینەف نییە پێی بووترێت دەسەڵاتی سیاسی کوردستانی، دەبێت بەڕاستی متمانەی خەڵك بەدەست بهێنێت، متمانەش لەرێگەی پرۆسەیەکی زانستیانەوە دروست دەبێت، کاتێك خەڵك کەڵکی کارو بڕیارێکی دەسەلات دەبینێت و دەیگاتێت، بێگومان لە بەرانبەردا کاردانەوەیەکی باشی دەبێت، بەلام کە خەڵك دێتە سەرجادەو تووڕەیە، ئەوە مانای وایە هێشتا دەسەڵات زۆر داواکاری خەڵکی بەجێنەهێناوە، بەدیهاتنی ئەو داواکارییانەش تەنیا بەو تەنازوولە دێت کە پێویستە دەسەلات بۆ خەڵکی بکات، جا ئیتر ئەو تەنازوولە لە بەشێکی دەسەڵاتەکانی بێت یان لە بەشێکی داهاتەکانی بێت، پێویستە دەسەڵاتەکان و داهاتەکان بۆ هەردوولا بێت، دەسەلات لەو دابەشکردنەدا دوودڵە، ئەوحەزدەکات پێی بگووترێت دیموکراتخوازو ئازادیبەخش و مۆدێرن و ریفۆرمخوازە، بەلام ئەوەی تێگەیشتبم حەزدەکات بەکەمترین رێژەی تەنازوول کردن لە دەسەلاتەکانی خۆی و لەو ئازادییەی کە دەیبەخشێت، ئەم کارە بکات، دەسەڵاتەکەمان لە تێڕوانین وشیکردنەوەی پێشهاتەکاندا هێشتا گوتارێك بەکاردەهێنێت کە گوتاری بیانوو هێنانەوەو لابردنی گوناهی قەیرانەکانە لەسەر خۆی، وازی لە سایکۆلۆژیای ئێمە قووربانی و دوژمنەکانمان جەلاد نەهێناوە، ئەمڕۆ دەسەڵات دێت دەڵێت هەرهێندەمان لە توانادایە بەلام خەڵك پێی بڕوا ناکات و داوای زیاتر دەکات، ئەمەش پەیوەندی بەو وێنەوەیە کە دەسەلات لە سەرەتاوە بۆخۆی کێشابوو، دەسەڵاتی کوردی لە زۆر قۆناغی تەمەنیدا خۆی وا نیشانداوە کە بەدیلیی هەموو شتەکانی دیکەیە، گەر ئەم نەبێت نە ئەزموون و نە گەلی کوردستانیش نامێنن، ئەمڕۆش خەڵك لەسەر ئەو بنەمایەیە ئەو هەموو داوایەی لە دەسەڵات هەیەو چاوەڕێی زۆرتری لێدەکات، هەربۆیە ناچارە (شەفاف) تر بێت و باجی هەڵەکانی بدات، ئازادی و داهات و هەلی کارکردن بەیەکسانی بۆهەمووان بێت.

ئاسۆ: ئایادەسەڵاتی کوردی لەتوانای داهەیە کەریفورَم بکات وە ك خوَیان لەڕاگەیاندنەکانیاندا باسی دەکەن؟ ئایا ئەو سیتمەی دەسەڵای کوردی بەڕێوەدەبات دەتوانرێت ڕیفورَمی تێدا بکرێت

نەریمان تالیب: ریفۆرم گۆڕینی شکڵی هێزەکان و بەرژەوەندییەکانیان و کەسەکان نییە، بەڵکو گۆڕینی جیهانبینییەکی دیاریکراوو پەیوەندییەکانییەتی، دەسەڵاتی سیاسیمان بەم حاڵ و هەلومەرجەی ئێستایەوە نەخێر ناتوانێت ریفۆرم بکات، چونکە پێم وایە دەسەلاتی سیاسی کوردستانی حاڵی حازر هێشتا لە کۆمەڵە کەسانێك پێك هاتووە، کە گرفتەکە لەوەدایە کۆمەڵێك بەرژەوەندی تایبەتی کۆیان دەکاتەوە، نەك بریتی بێت لە پێکهاتەیەك کەلە کەسان و کۆمەڵێك دەزگای مۆدێرن پێك هاتبێت کە

لەبەردەم یاسادا بەرپرسیاربن، گرفتێکی دیکە لەوەدایە ئەو بەرژەوەندییە تایبەتیانە گرێدراوە بەکۆمەڵێك بەرژەوەندی دیکەوە کە وا دەخرێتەبەرچاووی خەڵك کە بەرژەوەندی حزب و نەتەوەو ئەزموون و ئایندەی هەرێمی فیدراڵی کوردستانن، بۆیاخ کردنی ئەو بەرژەوەندییانە بە سیماو پێداویستییەکانی حزب و نەتەوەوە، لەم قۆناغەدا ترسناکترین هەڕەشەن بۆ هەر کەس و ڕەوتێکی ریفۆرمخوزاز کە داوا بکات لە سیستمی سیاسی هەرێمی کوردستاندا ریفۆرم بکرێت، تەنانەت گەر ئەوکەسە بە دەسەلاترین پیاوی کوردستانیش بێت، ریفۆرم نەك تەنیا لە ناو سیستمی حکوومەتی هەرێمی کوردستاندا ناکرێت، بەڵکو گومان لەوەش دەکەم حزبە سیاسییەکانیش لەناو ئۆرگانەکانی خۆشیاندا بتوانن ریفۆرم بکەن، جگەلە بوون و یەکگرتنی ئەو بەرژەوەندییانەو رۆژ بەڕۆژ گەورەبوون و فراوان بوونیان، سیستمەکەش بۆخۆی سیستمێکی ریفۆرمخواز نەبووە، ریفۆرم دێت جارێکی دی زۆربەی شتەکان بنیات دەنێتەوەو سروشتی پەیوەندیەکان دادەڕێژێتەوە، لەوەدا کۆمەڵێکی زۆر لە کەسانی خودی دەسەلات زیانیان پێدەگات، ئەمانیش لەو زیانەدا یەخەی یاساو دەزگایەکی دیاریکراوو سیستمێکی ریشەداکوتراو ناگرن، بەڵکو یەخەی کەسە دەسرۆیشتووەکانی حزبەکەیان دەگرن، لەوێوەیە ریفۆرم سەقامگیری و ریزەکانی حزبەکان دەخاتە بەرهەڕەشەوە ئەمەش بۆخۆی تۆماتیکی وادەکات ریفۆرم ئەنجام نەدرێت. ئەمڕۆ کەسان لە یاسا و لە دەزگاکان و لە هەرجۆرە ریفۆرمێك مەزنترو پیرۆزترن، گەر بمانەوێت ریفۆرم ئەنجام، بدەین دەبێت ئەم پیرۆزییە لەو کەسانە بسەنینەوەو پێشکەش بەو دەزگایانەی بکەین کە لە 1992ەوە دامان مەزراندوون، هەروەها پێویستیمان بە دیدو هزرێکی نوی و هێزێکی پشت بەستوو بە یاساو دەزگا هەیە.

ئاسۆ: لەخوێپشاندانەکانی ئەم دوایانەدا لەنیوان هەموجین توێژەکانی کۆمەڵگا دا نارەزاایەتی هەبوو بەلأم تەنها توێژی لاوان هاتنە سەرشەقامەکان وە ئەوەی دەبینرا ژنان هیچ حزوریکیان نەبوو لەم رێپێوانانەدا پرسیارەکە ئەوە یە چ هوکارێك هەبوە بو نەبونی حزوری جین وتوێژەکانی تر لەرێپێوانەکاندا

نەریمان تالیب ئەوە کۆمەڵگەی کوردستانیی و ئاستی گەشەی هۆشیارییەکەیەتی بڕیاردەدات لەو قۆناغەدا قەوارەی ئەو جۆرە خۆنیشاندانانە چەندە بێت و کێ بەشداری تیادا بکات، ئەمە مانای وانییە تەنیا توێژی لاوان نارازین و توێژەکانی دیکەی کۆمەڵگە رازین، ئەم مەسەلەیە پەیوەندی بە کەوتنی لەمپەرێکی سایکۆلۆژییەوە هەیە، کە ڕەنگبێ سەرچاوەکەی ترس یان شەرم بێت کەوا جۆرە چاوەڕوانی و دانبەخۆداگرتنێکی بە توێژەکانی دیکە داوە، لە دروست بوونی ئەو لەمپەرەدا گووتارو مەرجەعێتە شۆڕشگێرانەکەی دەسەلاتە سیاسیەکەمان کاریگەری خۆی هەبووە بەتایبەتی لەسەر ئەو توێژانەی کە هاوتەمەنی قۆناغی شاخ و شۆڕشگێڕیتی ئەو حزبە سیاسیانە بوون، گرنگ نییە کام توێژە بوو بەشداریەکی زۆری لەو خۆنیشاندانانەدا کردووە، گرنگ ئەوەیە لەنێوان خەڵك و دەسەلاتە سیاسیەکەیدا، پەیوەندییەکی نوی داهێنرا، پەیوەندییەك کەلە سەرشەقامەکاندا بەرێوەدەچێت نەك لە هۆڵەکاندا، پەیوەندییەکە کە ئەگەر بیەوێت بەردەوام بێت، پێویستە تا سەر لە چوارچێوەی یاسا دەرنەچێت، ڕەنگبێ ڕێبەرایەتی کردنی لاوان و گەنجان بۆ ئەوەش بگەڕێتەوە کە ئەوان یەکێکن لەو توێژە دەگمەنانەی کۆمەڵگە کە هیچ بەرژەوەندییەکی وایان نییە لێی بترسن، چونکە وتنی (نا) لەبەرانبەر دەسەلاتدا، بۆ کۆمەڵگەیەك کە زۆرترین وەخت هەر (بەڵی) ی وتبێت کارێکی سانا نییە، هەربۆیە دەبینین، ئەم نایە یەکەم جار بەوشێوە فراوانە لەو توێژەوە دەرەچێت کە هیچی نییە لێی بترسێت، یان لەگەڵ یادەوەری شۆڕشگێرانەی دەسەلاتدا یادگارییەکی راستەوخۆی نییە، لێرەوەیە دەسەلاتی سیاسیمان پێویستی بە خوڵقاندنی ماناو بەهای نوێ هەیە، کە وەلامدەرەوەی داواکاریەکانی

ئێستا بن، هەربۆیە بەشداری کردنی توێژەکانی دیکە، دەکەوێتە سەر ئازایەتی دەسەلاتی سیاسی بۆ بەدیهێنای داواکارییەکان و پاراستنی جوانییەکانی ئەو شانازیانەی کە لە رابردوودا بەدەستی هێناوە.